Република Северна Македонија

Министерство за правда

ИНФОРМАЦИЈА ЗА ПРИМЕНА НА ЗАКОНОТ ЗА МЕДИЈАЦИЈА

ноември 2024 година

1. Вовед

Информацијата за примена на Законот за медијација, која е изготвена согласно Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2024 година, има за цел да ги презентира резултатите од спроведувањето на Законот за медијација, бројот на започнати и завршени медијации со спогодба и без спогодба, бројот на лиценцирани медијатори, спроведувањето на испитот за медијатори, соработката на Министерството за правда со Комората на медијатори и стратешките насоки на медијација.

2. Легислатива

Медијацијата како еден од алтернативните начини на решавање на споровите во Република Македонија беше промовирана со донесувањето на Законот за медијација во 2006 година изготвен во согласност со Стратегијата за реформа на правосудниот систем, како и определбата на Република Македонија за интегрирање во европските тековi.

Законот за медијација започна да се применува од 01 ноември 2006 година, а во текот на 2007 и 2009 година беа извршени измени и дополнувања на законот заради доуредување и прецизирање на законските одредби. Целта на воведувањето на медијацијата беше растеретување на судовите од огромниот број на предмети кои би се решавале по пат на медијација и тоа пред поведувањето на судска постапка или страните кои имаат спор да бидат упатени од судот на спогодбено решавање на спорот по пат на медијација.

Во 2013 година беше донесен Закон за медијација („Службен весник на Република Македонија“ бр.188/13, 148/15, 192/15 и 55/16), кој имаше за цел унапредување на функционирањето на медијацијата во правниот систем и обезбедување на поцелисходен, побрз, поекономичен и поефикасен начин за надминување на спорните односи на физичките и правните лица во Република Северна Македонија.

Со цел јакнење на концептот на медијација во 2021 година, се донесе нов Закон за медијација („Службен весник на РСМ“ бр.294/21), со цел доуредување на постапката и создавање на квалитетен и успешен модел на медијацијата, се промени системот на електронското полагање на испитот за медијатор, Одборот за обезбедување, следење и оценување на квалитетот на медијацијата се замени со Национален координатор и национален совет за медијација како тело на Владата на РСМ, со цел издигнување на медијацијата на едно повисоко ниво, се усогласи водењето на евиденцијата на постапките за медијација помеѓу Регистарот за медијации кој се води Министерството за правда и во кои медијаторите сами ги впишуваат медијациите и посебните евиденции што ги водат медијаторите.

3. Започнати и завршени медијации

Согласно членот 21 став (2) од Законот за медијација, Министерството за правда води Регистар за евиденција на постапките за медијација.

Табела на медијации 2024 до 01.11.2024 по видови и статус на спогодби

	01.01.-01.11.2024				2023				2022			
ВИД НА СПОР	**Вкупно**	**Активни**	**Спогодба / %**	**Без спогодба**	**Вкупно**	**Активни**	**Спогодба / %**	**Без спогодба**	**Вкупно**	**Активни**	**Спогодба / %**	**Без спогодба**
Имотно правни спорови	18		16 88%	2	8	/	/	8	11	2	3 27%	6
Осигурителни спорови	7		1 14%	6	28	2	2 7,1%	24	34	3	3 8,8%	28
Потрошувачки спорови	/	/	/	/	1	/	/	1	1	1	/	/
Работни спорови	25	6	19 76%	/	67	17	49 73,1%	1	276	40	210 76%	26
Трговски/стопански спорови	229	3	7 3%	219	241	9	24 9,9%	208	277	82	9 3,2%	186
Разно	1	1			9	/	7 77.7%	2	9	3	2 22,2%	4
Спорови од областа на здравствената заштита	/	/	/	/	2	/	/	2				
Спорови од областа на образованието	2	2			2	1	1 50%	/				
Семејни спорови	1		1		/	/	/	/				
Кривични спорови	/	/	/	/	2	/	2 100%	/				
ВКУПНО:	**283**	**12**	**44 16%**	**227**	**360**	**29**	**85 23,6%**	**246**	**608**	**131**	**227 37,3%**	**250**

1.Од 01.01.2024 година до 31.10.2024 година, лиценцираните медијатори пријавиле во Електронскиот регистар до Министерство за правда 283 спроведени постапки за медијација од кои 44 завршиле со спогодба .

Притоа ако се анализараат вкупните бројки на предмети внесени во електронскиот регистар за периодот од 2022 година до 31.10.2024 година се забележува дека вкупниот

процент на успешно завршени медијации со спогодба се намалува и изнесува 16%. Притоа ако се споредува со 2023 година, се забележува дека во 2024 година, вкупниот процент на успешно завршени медијации се намалува и изнесува 16%, за разлика од 2023 година кога процентот на успешно завршени медијации со спогодби изнесувал 23,6%. И понатаму процентот на успешноста е најголем во сферата на работните односи (76%), и кај имотно-правните односи (88%). Но ниската бројка на предмети каде имало постапка за медијација е во трговски/стопанските спорови, каде постои задолжителен обид за медијација за спорови до 1.000.000,00 денари. Ова е уште еден индикатор за потребата континуирано и интензивно да се работи на промоција на медијацијата, особено во сферата на стопанството.

4. Лиценцирани медијатори

Согласно член 40 од Законот за медијација („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.294/21), Именикот на медијатори го води Комората на медијатори на Република Северна Македонија и истиот задолжително се објавува на веб страницата на Комората, Министерството и на веб страниците на судовите. Именикот на медијатори е објавен на веб страницата на Министерството за правда и во него се запишани 46 медијатори. Оваа не е вистинска бројка на активни медијатори од причина што на некои од запишаните медијатори не им се продолжени лиценците за медијатори на неопределено време, затоа што Националниот совет за медијација нема Национален координатор, без кој истиот не може да функционира и не може да им се издадат лиценци.

Националниот совет за медијација, извршил замена на лиценците на лиценцираните медијатори од определено на неопределено време на 25 медијатори, но сеуште има медијатори на кои не им се заменети лиценците.

4. **Испити за медијатор**

Во однос на одржувањето на испитот за медијатори, според член 55 од Законот за медијација („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.294/21) предвидено е да се полага еднаш во текот на годината според Програмата за полагање на испит за медијатори. Испитот го спроведува Комисија формирана од министерот, во состав од пет члена и нивни заменици кои се истакнале во областа на медијацијата и имаат професионално искуство.

Министерот за правда нема формирано Комисијата за полагање на испитот за медијатори од причина што не може да се спроведе психолошки тест и тест на интегритет издаден од лиценцирано стручно лице, согласно членот 54 став (1) точка ѓ) од Законот за медијација.

6. Национален совет за медијација

Согласно членот 63 од Законот за медијација („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.294/21) се формира Национален совет за медијација кој претставува посебно тело при Владата на Република Северна Македонија. Според членот 70 од Законот за медијација, во рок од три месеци од денот на влегување во сила на овој закон, Владата требаше да именува Национален координатор за медијација и да спроведе

постапка за избор на членови на Советот. Владата после 6 месеци од денот на влегувањето во сила на Законот за медијација избра Национален координатор односно Владата донесе Решение број 14-5540/1 од 21 јуни 2022 година, со кое за Национален координатор за медијација е избарана Јелисавета Георгиева Јовевска, а на 6 септември 2022 година, избрани се членови и секретар на Националниот совет за медијација, кое претставува посебно тело при Владата на РСМ и кое треба да го следи и оценува квалитетот на работите на медијацијата, независно и самостојно во рамки на својот делокруг на работење (издавање на лиценци за медијатори, лиценци за обучувачи, акредитирање на програми за обука на медијатори, вршење на мониторинг и евалуација на квалитетот на работењето врз основа на методологија, дава иницијативи за подобрување на законските решенија, мислења за предлози на закони од областа на медијацијата и сл.).

Според член 71 од Законот за медијација, подзаконските акти од законот требаше се донесат во рок од три месеци од денот на влегувањето во сила на законот. Голем дел од подзаконските акти требаше да ги донесе Националниот совет за медијација. Националниот совет ги изготви подзаконските акти од негова надлежност и по добиената Согласност од Владата за донесување на Правилникот за начинот на издавање и укинување на лиценци во медијацијата, Правилникот за формата и содржината на лиценцата за медијатор, Тарифникот за висината на реално направените трошоци за издавање на лиценци за медијатори, лиценци за медијатори во специфични области, лиценци за обучувачи на медијатори и акредитација на програми за обука на медијатори, Правилникот за методологијата и начинот на вршење на мониторинг и еваулација на квалитетот на работењето на медијаторите, Националниот совет не ги објави подзаконските акти во Службен весник на РСМ и од тие причини не беа во сила. Врз основа на изготвените, а необјавени подзаконски акти, Националниот совет за медијација започна со подготовка за евалуација на работењето на медијаторите и издаде лиценци на 24 медијатори.

Откако увиделе дека подзаконките акти не ги објавиле во Службен весник на РСМ, Националниот совет донесе решенија за огласување на ништовност на издадените лиценци на 24 медијатори и изготвија нови правилници кои по добиена согласност од Владата ги објавија во Службен весник на РСМ.

Националниот совет за медијација изготви нови лиценци со кои на 25 медијатори во 2024 година им се заменети временските ограничените лиценци за работа, со лиценци на неопределено време.

Владата на двеста дваесет и втората седница одржана на 22 јануари 2024 година, ја усвоила финансиската конструкција за работата на Националниот совет во износ од 1.740.000,00 денари кои средства се префрлени во Буџетот на Министерството за правда.

Владата на Седницата одржана на 5 март 2024 година донела решение за утврдување престанок на мандатот на Националниот кординатор на Јелисавета Георгиева Јовевска која поднела оставка од Национален координатор, а на седницата одржана на 3 април 2024 година донесе решение за именување на Борче Мирчевски за В.Д. Национален координатор за медијација.

Националниот совет за медијација, со допис заведен под број 09-2019/1 од 10.07.2024 година, го извести Министерството за правда дека согласно своите надлежности определени во членот 66, а во врска со членот 68 од Законот за медијација, извршил замена на лиценците на лиценцираните медијатори од определено на неопределено време на 25 медијатори.

Владата на седницата одржана на 5 јули 2024 година донесе решение за разрешување од должност на В.Д. Националниот координатор за медијација, со кое Борче Мирчевски се разрешува од должноста вршител на должноста Национален координатор на медијација.

Со оглед дека сеуште не е избран нов Националниот координатор за медијација, Националниот совет за медијација, не е во можност да ги извршува своите надлежности утврдени со Законот за медијација, посебно во делот на обнова и издавање на нови лиценци за медијација и евалуација на работењето на медијаторите.

Иако Националниот совет е тело на Владата, кое произлезе од новото законско решение од причина што Одборот за оценување на квалитетот на работите на медијацијата основан со претходниот закон беше во Министерството за правда и не беше функционален во своето работење, поради што се донесе ново законско решение со Национален координатор и Национален совет кои ќе функцинираат во рамките на Владата со цел да се подигне свеста за медијацијата на едно повисоко ниво, Владата на Република Северна Македонија на двеста дваесет и втората седница одржана на 22 јануари 2024 година под Точка 1: „Информација за потребите за непречено функционирање на националниот совет за медијација во 2024 година“, усвои 2 заклучоци со кои:

I. Се задолжува Министерството за правда во континуитет на месечно ниво, согласно динамиката и потребите, редовно да прави исплата на средствата наменети за Националниот совет за медијација, од Раздел 070.01 – Министерство за правда, Потпрограма 11 – Национален совет за медијација, обезбедени во износ од 1.740.000,00 денари за истиот и
II. Се задолжува Министерството за правда тековно и за 2024 година, да обезбеди просторија (канцеларија) за Националниот совет за медијација како и да даде дозвола Националниот совет за медијација да ја користи доделената архивска единица при Министерството за правда, со цел непречено функционирање на истиот, иако според член 3 точка е) од Законот за медијација („Службен весник на РСМ“ бр. 294/21), Националниот совет за медијација е тело на Владата на Република Северна Македонија.

Министерството за правда постапувајќи по заклучоците од Влада, обезбеди простории за Националниот совет за медијација и отвори посебна наменска сметка, во која во Буџетот на Министерството за правда се префрлуваат пари и преку која се исплаќаат пари на Националниот совет за медијација.

7. Соработка на Министерството за правда со Комората на медијаторите

Соработката со Комората на медијаторите и понатаму се одвива отежнато, пред се заради немањето на просторни и организациски услови за работа на Комората и нефункционирање на Комората.

Врз основа на член 43 од Законот за медијација, на ден 27.01.2023 година, извршен е надзор над работата на Комората на медијатори, при што се укажа на Комората на медијатори да постапи согласно член 43 став (6) од Законот за медијација, од причина што од нејзиното формирање до денот на надзорот, до Министерството за правда сеуште нема доставено ниту еден извештај за работата на Комората. Извештајот треба да ја содржи и завршната сметка на Комората доставена до Управата за јавни приходи, како и општа оцена за состојбата со медијацијата со предлог на мерки за унапредување на примената на медијацијата. Комората на медијатори до Министерство за правда достави Годишен извештај за работењето на Комората на медијатори за 2022-2023 година и завршна сметка за 2022 година, заведена под број 21-14/1 од 02.02.2024 година. Завршната сметка за 2023 година, не е доставена до Министерството за правда.

На 26.02.2024 година на претседателот и на членовите на органите на Комората на

медијатори им престана мандатот, а Комората нема постапено по член 46 од Законот за медијација односно изборното Собрание не е закажано 60 дена пред истекот на мандатот на органите на Собранието. На Изборното собрание е потребно присуство од најмалку половина од вкупниот број медијатори запишани во Именикот, а на голем број медијатори кои се запишани во Именикот на медијатори не им беа обновени лиценците за медијатори затоа што Националниот совет ги немаше донесено подзаконските акти од нивна надлежност уредени со Законот за медијација и поради тоа не им беа заменети временски ограничените лиценци со лиценци на неопределено време.

Според член 46 став (2) од Законот за медијација, на Изборното собрание прво се врши избор на членови во Надзорниот одбор, Управниот одбор, Етичкиот Совет, а на крај се врши изборот на претседател на Комората. Според став (4) од истиот член, кандидатите за членови на органите на Комората се должни во рок не пократок од седум дена, пред одржување на Изборното собрание да ја пријават својата кандидатура до Комисијата за верификација формирана во согласност со Статутот на Комората, која е должна да ги објави на веб-страницата на Комората. Според став (5) од истиот член, секој кандидат за претседател на Комората е должен да поднесе програма за работа на Комората за времетраењето на мандатот и истата се објавува на веб-страницата на Комората, пред одржување на Изборното собрание.

На ден 06.06.2024 година, во време кога на голем број медијатори кои се запишани во Именикот на медијатори, не им се обновени лиценците, 8 медијатори кои се запишани во Именикот на медијатори одржале вонредно Собрание на кое се избрани претседател и управен одбор од присутните медијатори, а другите органи не се избрани. На одржувањето на ова изборно собрание на медијатори не присуствувале голем број медијатори кои се запишани во Именикот на медијатори, поради тоа што во тоа време не им беа обновени лиценците. Временски ограничените лиценци им беа заменети со лиценци на неопределено време по одржувањето на изборното собрание.

8. Меѓународни активности во врска со медијацијата

Министерот за правда на 7 август 2019 година, во Сингапур ја потпиша Конвенцијата на Обединетите нации за меѓународни договори за спогодување што произлегуваат од Медијацијата (Сингапурска Конвенција). Сингапурската Конвенција е првиот мултилатерален договор за олеснување на признавањето и извршувањето на договорите за спогодување кои произлегуваат од медијација, на меѓународно ниво. Сингапурската конвенција е дизајнирана да стане суштински инструмент во олеснувањето на меѓународната трговија и во унапредувањето на медијацијата како алтернативен и ефикасен метод за решавање на трговските спорови. Истата сеуште не е ратификувана од страна на Собранието на Република Северна Македонија.

9. Стратешки насоки за Медијацијата

Министерството за правда, е определено и понатаму да го развива и унапредува концептот на медијација, при што медијацијата ја дефинираше како стратешка цел во новата Развојна секторска стратегија за правосудство 2024-2028 година, која сеуште е во рана фаза на подготовка од страна на Работната група за таа цел, а во која имаат учество и претавници на Комората на медијатори со цел идентификување на слабостите во постојниот систем и пракса и креирање на соодветни акивности во насока на

унапредување и натамошен развој на медијацијата. Стратегијата е донесена и објавена на веб страната на Министерството за правда.

Според Акцискиот план за спроведување на развојната стратегија за правосудство 2024-2028 година, како мерки за развој на медијацијата се предлага донесување на Закон за ратификација на Сингапурската конвенција за медијација до 2027 година, воспоставување систем за зајакнување на вештините и професионалните капацитети на медијаторите и обезбедување простории за работа на Комората на медијатори со средства од Буџетот на РСМ, воведување задолжителен обид за медијација во поединечни постапки врз основа на претходно изготвена анализа, изработка на програма за развој на медијацијата од Владата на РСМизработка на посебна годишна програма за поддршка на медијацијата од Судскиот совет на РСМ.

Исто така, медијаторите треба да ги преземат сите разумни чекори за да обезбедат соодветно ниво на квалитетот и компетентноста на нивните услуги. Според претходната Стратегија, поради сè уште нискиот процент на предмети кои биле предмет на медијација во однос на бројот на судски предмети, во извештајот на Европската Комисија за напредокот за 2022 година е утврдено дека фокусот треба да се стави на постигнување 10% од судските предмети решени со медијација на годишно ниво.

10. Обврски на Владата на РСМ и Судскиот совет според Законот за медијација

Според член 34 од Законот за медијација Владата на Република Северна Македонија донесува Програма за развој на медијацијата, во која се определуваат мерки за поддршка и развој на медијацијата и финансиски средства за реализација на програмата во која ги опфаќа областите на подобрување на стручните вештини на медијаторите, едукација, информирање, промоција, европско право, соработка со стопанство, поддршка на истражувања, деловна етика, меѓународни стандарди за решавање спорови со медијација и друго. Програмата се донесува за период од 4 години, а средствата за спроведување и реализација на Програмата се обезбедуваат од средствата на Буџетот на Република Северна Македонија.

Владата на Република Северна Македонија нема донесено Програми за развој и поддршка на медијацијата согласно Законот за медијација.

Според истиот член од Законот за медијација и Стратегијата за развој на правосудството за 2024-2028 година, Судскиот совет на РСМ донесува Посебна годишна програма за поддршка на медијацијата. Судскиот совет нема изготвено Посебна годишна програма за поддршка на медијацијата.